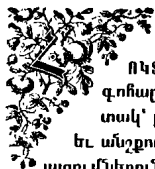

ՊՈՒԼԿԱՐ ԵՒ ԻՅԱԼ ԱՐՔԱՆԻՆԵԱՅ

ԽԵԱՄՈՒԹԵՐԵՆԸ

ՌԿՏԵՄԲԵՐ 25 ԷՐ։ Աստիգիի գոհար տաճարին կամարներուն տակ՝ լոյսի եւ ստուերի, փառքի եւ անշքութեան զարմանահրաշ ցոլալցումներուն մէջ երկու սրտեր սիրով կը ծուլուէին յաւերժօրէն։ Օրինութեան ու սաղմոսներու անդադրում խռնակը ծխող՝ որ դարերով կ'սպարի հոն, կ'ընկերէր դժբաղանջին սրբենի զանգերուն, տանելով աշխարհին ամբողջ՝ աւետիսը օրուան մեծ դաշինքին։

Պորիս կը փեսայանար Խտալիոյ Արքունիքին, ու Յովհաննա՝ շնորհափայլ դուստրը Սաւոյիոյ փառապանծիկ տան՝ Թագուհի կը բազմէր Պուլկար ազգին։ Իրկնքի ու երկրի առջեւ կատարուած էր մեծ ուխտը, սիրոյ անխզելի դաշինքը։ ու այդ պահուն՝ հարսին ու փեսային հետ մէկ սիրով տրուէին թողոր սրտերը զոյգ խնամի ազգերուն, եւ ոչ անոնցը միայն։

Արծիւներու փոխարէն հեզ ու շնորհալի աղաւնի մը կը մեկնէր Կապիտոլինի բարձունքէն, ու հիմաւուրց Սարդիկէի նոր փառքերն ու սերունդը սիրային տեսիլքի մ'առջեւ՝ որպիսի էր Յովհաննա, խոնարհեցան հիացումով եւ յարգալից ու ովսանանա երգեցին այդ աղաւթի Դշխոյին՝ համակ ծծուն արեւմուտքի գեղովն ու ազնուականութեամբ՝ բազմեցնելով զայն Թագուհի իրենց սպգին։

Սակայն ի՞նչ էր Թագուն ոյժը որ Աստիգիի աղքատիկ սուրբին ուղքը տարաւ արքայական՝ ամուր՝ Թողած յաւիտենական Հռոմի վեհութիւնն ու փառքերը։

Ծնողական յիշատակի մը նուիրականութենէն վեր՝ երկայն շարք մը կայ Սաւոյիոյ բարեպաշտօն իշխանութիւններու որոնք առատ խուճկ ու մոմ, սէր եւ արտօսը դիզած են հոն։ ու հոն կը հանգչին անոնցմէ ոմանց ալ կարծես այդ մարդասէր սերովքէին ու իր քոյր Պայծառ շուշանին մօտ քաղցրացնելու իրենց Նիշը յաւերժական։ Յովհաննա նուազ բարեպաշտ չէր իր նախնիքներէն։ իր նախապիւծ սրբարանն էր Աստիգին ուր շատ էր արօժեքը. ու Ֆրանչիսկոս իր հոգին գրառող սուրբը՝ շատ էր ժպտեր իրեն՝ անթառամներ բուսցնելով իր հոգւոյն մէջ։

Մինքն չէր խորհած Յովհաննա իր երկար ու հոգեխօսիկ հսկումներուն մէջ սրովքէասարաս սուրբին տիպարին առջեւ՝ հոգեզմայլ միաւորութեան մասին որով ան միշտ ձենհերուած յիշատակովը կենարարին՝ հարսնացոր էր Անոր՝ հոգւով, ու հարսնացուցեր էր իրեն madonna Povertaş։

Բարեպաշտօն խոնարհութիւնը արքայական ամուրին բարձրութեան՝ պարուրուած սրբափայլ պարզութեան քողին ներքեւ՝ անշուշտ ներշնչումէն էր գերազոյն եւ ծայրայեղօրէն աղքատ մարդուն՝ որուն մէկ խոնարհ գաւալն էր արքունի գլխներուն պսակադիրը։ Աստուծոյ կողմանէ վաւերացնելով երջանիկ միութիւնը։

ՅՈՂԶԱՆՆԱ ՔԱԴՈՒՆԻ

ԳՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՆՈՐԱ

ՊԱՐՄ ԲԱԳՆԱՌԻ

ՄԱԿ ԱՐԳՈՒՆԻ ԱՄՈՂԸ

Ի՞նչ իշխատակ աւելի նուիրական՝ նուիրական ու սուրբ ընելու սիրական միութիւն մը։ Փեղեցիկ չէ՞ր այդ խնկահոտ ու կուսական սրբաբանին մէջ, ուր ամէն ինչ սէր, ամէն ինչ գերագոյն միակորում, հարսնացում կը բուրէ՝ կատարել հանդիսաւոր ու յաւերժական միութիւնը, քարտապշտ դիտումով մը այդ սերովթէ — մարդուն ու բարի եւ հեզ Յիսուսի զուգաւորումի սրբութիւնն եւ օրհնութիւնը ցուացած տեսնելու իրենց մէջ, իրենց կատարած *մեծ խորհուրդին՝ որուն տիպար է բնագիւղ Քրիստոսի միութիւնն է իր Եկեղեցւոյն հետ*։

Երջանիկ ամուր զոր սէրը զուգեց, սէրը մաքուր եւ անկեղծ՝ անխառն քաղաքականութեան թոյնէն ու շահիւրէն. ու օրհնութեցաւ Անկէ որ օրինեց մարդկութեան նախկին զոյգը, Անկէ՝ որ զուգաւորումներու գերագոյնն եւ սրբագագոյնը իրագործեց իր անձին մէջ՝ երբ հասնեցաւ մեզի նման ըլլալ։

Ու ինձ այնպէս կը թուի թէ բարեպաշտոն ամոլին սիրոյ հանդիսաւոր դաշինքի պահուն *ամէնէն բանաստեղծ սուրբը եւ սուրբերու ամէնէն բանաստեղծը* իր գերեզմանէն յարուցեալ՝ արարչութեան ու երկնքի առջեւ բազկատարած կրկնեց Արեգակին իր օրհներգը, ու նոր զեղումով մը իր աստուածային զառանցանքին մէջ յարեց հարմնեզը մարդկութեան Նախածնողներուն «յանոյշ գրգարանն ի քնազաւառն Հայաստանեայց», եւ անոնց ու ամբողջ հետեւորդ դարերու երջանիկ ամուրներուն աստուածաշունչ օրհնութիւններուն խնկահոտ յարասութեան նոր դուռագ մը յօրինեց նորապսակ արքայական ամուլին ու երգեց. «Օրհնեալ ըլլաս, Տէր իմ, այս հեռաւոր արտերուն համար զորս սիրով միաւորեցիր, ու իրենց հետ ազգեր ու ժողովուրդներ. օրհնեալ ըլլաս ծաղիկներուն համար որ իրենց սէրը պիտի փնթեցնէ ու անոյշ հայեացքդ օրհնութեամբ պիտի հանգչի անոնց վրայ»։

Ո՞րքան գեղեցիկ է արդարեւ մեր կրօնքը որ նոյն Ս. Սեղանին ոտքը՝ կը նուիրագործէ կուսութիւնն ու ամուսնութիւնը։

Երկուքին մէջ ալ ուխտ մի կայ, ուխտը անխաբի սիրոյ։ Հոն խնկանոցի բուրումով կը թեւածէ հոգին ու կը փարի, կը հարսնանայ միութեան ու սիրոյ գերագոյն կապերով գերագոյն երանութեամբ, ուր Աստուած իսկ կը բերկրի՝ անկարօտ բերկրանքի։

Հոս հոգիներու խառնուրդն է՝ սիրոյ եւ ընտելեան համբով. ու անկէ փնթած ծաղիկները՝ չքնաղ նշմարներ Աստուծոյ որ միշտ կը բարեբարէ՝ երկրիս ու երկնքի դրախտներուն զարդերն են դիւանական, որոնց սիրովն ու կարօտովը գորովող Յիսուս՝ գրկեց, համբուրեց ու օրհնեց աստուածօրէն։

Օրինակելի միութիւն մըն է Պորիսի ու Յովնանայի ամուսնութիւնը, որ զոյգ սրբութեան հետ երկու ազգեր կը զօրէ համակարգելով ու սիրով. ահա երջանական բոյնը որ ընկերութեան ու ազգերու եղբայրացումը կ'իրագործէ. պայծառ ու խօստուն պատկեր՝ այլադասկուած դուրսիւններու յանդիմանութիւն, որոնք համեղապրութեան սրբազնութիւնը կը պղծեն մարդկութեան բոյնն ու արմատը քանդելով։

Պորիսի եւ Յովնանայի ամուսնութիւնը աննշան դէպք մը չէ, եւ պատմութեան մէջ պիտի թողու իր կարեւորագոյն էջը։

Պորիս՝ այդ ամուսնութեամբ՝ իտալիոյ տուաւ իր եւ իր ազգին համակրութիւնն եւ սիրտը. ու իտալիա գիտցաւ զայն գընահատել, գիտցաւ եւ պսակել ազնուասիրտ թագաւորը՝ Յովնանայի ամբողջ գեղովն ու արժանիքներով։

Յովնանա ազնուազարմ իշխանուհին Պուլկարիոյ զամբ կը բազմի, ու իր հետ հիշաւուրց թագի եւ Հարստութեան մը սրբազան հաճանքն է որ կը տանի; Սաւուրի Տան՝ որուն իշխաններէն խորանտելուն վրան ալ կը գտնենք սրբութեան լուսապսակով. վերջապէս ամբողջ արեւմուտքի լուսեղէն նրբութիւնն է որ կ'ողողէ արեւելքը։ Յովնանա իր հետ կը տանի լատին ցեղին ազնուականութիւնն ու ամբողջ փառքը, ամբողջ կրօնաշունչ բանաստեղծութիւնը զոր խորհրդապաշտ Աստուծոյ կը բուրէ Այբաթիկ սուրբին շիրիմէն։

Հռոմէն կը մեկնի Պոլսկարիոյ դշտոյն, ու իր հետ կը տանի ողջոյնը իր ազգին, հանճարը լատինութեան, խառնելու երկ տասարդ ու կորովի Պոլսկար ցեղին՝ արիւնը այն ազգին որ մարդկութեան մեծագոյն հանճարները ծնած է ։

Հայութեան բարեկամ սիրալիբ ասպընջական ազգի արքային ուրախութեան՝ անկեղծ սիրով կը մասնակցինք ու երկնքի ինառատ օրհնութիւնները կը հայցենք երջանկութեան, խաղաղութեան ու բարօրութեան վարդապետի դրասանգներով ։

Խաղաղութիւն եւ երջանկութիւն քեզի, Յովհաննա, հասանչ ինչ Հռոմի փառքերուն . գահը ուր կը բազմի՝ յիշէ որ սըրբացած է դարեր ու դարեր առաջ Նոր Հռոմի արեգնափայլ թագուհիով մը . ան թիւզանդական շողող փառքերուն ու պերճանքներուն մէջ գեղազարդուած՝ հայունի՝ մըն էր, մեծ՝ իր սրտին ազնուականութեամբ ու բարեպաշտութեամբ, մեծ՝ իր տարած խաղաղութեամբը՝ որուն յիշատակը իր Մարիամ անուան վրայ կցեց — Իրենէ . դժուար չէ գտնել արքունիքիդ դիւաններուն մէջ հազարամեայ (927, Հոկտ.) յիշա-

տակը զոր այսօր կը նորոգես . չէ՞ որ հայրենի թագիդ վրան ալ երբեմն հաճանքեր է դիւցազն հայութեան տիտղոսը, ու Դոմն այսպէս կրկնապէս սիրելի կը դառնաս ամբողջ հայ ազգին, որուն յիմնեակ հազար պանդուխտ զաւակները եմէ հովանիիդ շնորհքը պիտի վայելին՝ բայց փոխարէն իրենց հանճարն ու բազուկը պիտի տան նոր ընտանիքիդ եւ ազգիդ քաղաքակրթութեան փայլին ։

Ու ամբողջ Ուխտիս հետ կը միացնենք հոս համայն հայութեան ու երախտապարտ Պոլսկարահայութեան սիրալիբ մաղթանքը մայրենի երկրիդ ծաղկնեցիուն բուրումով խնկաւորած ու անոր կապոյտ երկնքի աստղերուն շողջողումովը լուսափնիթ, անսահման ժպիտովը օծուն սրբալսարին ուր սըրտիդ մեծագոյն բաղձանքը պսակուեցաւ երջանկութեան գրաւականով ։

Հ. ԵՂԵԱՍ ԳԵՂԻՅԵԱՆ

1. Տես Ուխտիս Գեղ. Աբրահոյ յօդուածը «Հայ թագուհի Վ Պոլսկարիոյ զօհուն վրայ» . Բաղձալէտ, 1912, ԳԵԼԱ . էջ 546-552 :